

кле, све нације и народности, сви грађани) мора прихватити и покорно уважавати закулисне договоре и споразуме политичких врхушки, да је то једини пут „самоуправног“ извршења уставних промена. Геронтократска визија садашњости и будућности готово сасвим елиминише сва стварно витална питања средњих, младих и најмлађих генерација. Уместо да управо те генерације, самоуправљачким методима, пуним учешћем радничке класе, радних људи и свих грађана, решавају питања своје будућности, да сами одређују своју судбину — препуштене су нагодбама оних којима свакако није више стало, по сили природних закона, до перспективе ове Југославије и ових република него генерацијама пред којима је будућност. Јер, фатални промашаји, који се данас чине, не могу погодити никог другог до садашње средње и младе генерације.

Због свега тога, сасвим је прозирна политичка игра која се заогрће плаштом тзв. уставним амандмана. Без обзира какви су, сви видљиви и невидљиви аранжмани јесу и морају бити само допунско извориште нових тешкоћа које ће погађати обичне људе ове земље. Зато, чак и умерени песимисти могу очекивати и несагледиве и катастрофалне последице, можда, ускоро или даљој будућности. Нажалост, нема разлога за неки оптимизам у оквирима планираних уставних промена.

Али — и то је најважније — тешко је поверовати да су сви наши народи и народности потпуно заборавили трагична искуства даље и блиске прошлости, да нису усвојили сазнање о својој судбинској повезаности, да нису четвртвековним напорима у изградњи социјализма много више цементирали и републичку и југословенску заједницу но што су то на свом нивоу и својим начином учиниле политичке врхушке, да не схватају елементарну истину о примарности социјалних питања (а не националних и других којим се смишљено манипулише да би се одвратила пажња маса), да егзистенција и перспектива свих — ипак — лежи у развијању што више социјализма и што више демократије, али и што мање властодржачког апсолутизма бирократских врхушки. Утолико масе не могу своју обичну логику заменити логиком политичких врхушки, која је тако изразито и неславно уткана у творевини названој уставним амандманима.

Др Вера Петрић: РАЗВОЈ ИНТЕГРАЛНОГ САМОУПРАВЉАЊА ЈЕДИНА МОГУЋНОСТ НАПРЕДКА И ОПСТАНКА

Савремени уставни проблем Југославије и основна идејно-политичка оријентација за његово разрешавање, садржана у предложеним амандманима, израз су акутних проблема нашег друштвено-политичког живота и у својој суштини, у битним одређењима и правцима инаугурисане акције, отварају нове реалне могућности даљег осамостаљивања нације и народности и то једино путем даљег јачања утицаја и моћи непосредног одлучивања радних људи и радикалније демократизације читаве политичке структуре у нашој земљи.

Без обзира да ли смо задовољни и да ли објективно можемо бити задовољни конкретним решењима, сигурно је да уставна реформа није „из-

мислици" политичких врхова и повлашћеног слоја политичких руководи- лаца, већ је неопходност, условљена досадашњим економским, социјалним, политичким и културним развојем нација и народности, односно радних људи и грађана читаве наше земље. Разуме се, бирократско-етатистичке снаге у свим слојевима наше политичке структуре покушавају на свим нунктовима политичке моћи да зауставе или у већој мери закаче следеће процесе: прелаз од парцијалног у интегрално самоуправљање; сазревање самоуправљања од ембрионалних и релативно примитивних у високо развијене системе и ефикасније садржине; да успори растућу, али још увек нејаку друштвену моћ радних људи; да преображај етатистичке у самоуправну политичку структуру задржи, негира идејно-политички мајори- зира на општинском, покрајинском и републичком нивоу, заогрћући се партикуларизмом, регионализмом или национализмом.

По несумњивим тенденцијама развоја радни људи све више морају постати преовлађујућа политичка структура и одлучујући фактор политичког одлучивања унутар сваког националног колективитета, па и у међунационалним односима.

Према томе, стварају се предуслови да се све више превазилази потреба посебног политичког представништва нације, оличеног у политичким форумима република или покрајина и да се база нације, тј. радни људи, њихове радне асоцијације и комуне реализују као једини стварни, одлучујући и неоспорни носилац и представник нације и њених интереса.

На тој основи настаје нов систем међунационалних веза радних људи и њихових асоцијација за које данашња федеративна државна структура не само да није једини „посредујући“ канал, већ постаје уско грло за нарасле потребе и обиље различитих садржаја и облика међусобног волног демократског удруживања и повезивања, узајамног помагања и прогресивног утицаја, договарања и усклађивања личних, групних, регионалних и националних интереса, тј. свестранијег и дубљег друштвеног интегрисања.

Превазилажење фикције јединства кроз државу, реалношћу друштвене заједнице, националних и других интереса могуће је постићи само радикалном самоуправном трансформацијом економских, социјално-политичких и културних односа, односно ослобађањем друштва и нација од подређености осамостаљеној, ауторитативној политичкој сили и њеним непосредним носиоцима, ослобађањем рада и подруштљавањем политике.

Чини се да се у томе састоји суштина и историјски значај савремених политичких и уставних промена. Реаговати на ове токове искључиво или претежно са апстрактних националних позиција, објективно значи усмеравати развој уместо у правцу класне трансформације у национализам; уместо у правцу проширења права и утицаја радних људи у правцу политичког представништва нације у лицу привилегованих носилаца највише државне власти, уместо у правцу самоуправне трансформације глобалне друштвене организације у правцу савезног, републичког, покрајинског или општинског етатизма и централизма.

У нашим условима данас ослобођење и осамостаљивање нација не може да буде ништа друго сем предуслов, пут и начин ослобођења и осамостаљивања радних људи и њиховог конституисања у самостални и

одлучујући субјект политике и друштвеног напретка, јер су националне слободе само најшири друштвени оквир за остварење других, пре свега социјалних и политичких слобода.

Национална права појединаца и група, па и читавих националних колективитета не реализује се само на глобалном плану националне републике, већ у друштвеном бићу базичног продукционог односа, у свакидашњици живота и рада, без обзира где ко и са ким живи, ради и ствара.

Интегрално самоуправљање и самоуправно интегрисање друштва је једини могући реалан и перспективан излаз, основ свестраног друштвеног прогреса наше многонационалне социјалистичке заједнице. На овим питањима и проблемима води се данас одлучујућа битка. У разрешавању суштинске противуречности између моћи централизоване државе и снаге, ширине самоуправљања и његовог система и јесте основни идејно-политички садржај уставних амандмана.

Због тога су самоуправни субјекти прихватили у начелу амандмане. Ток досадашње стварне и стваралачке дискусије показује да поједина решења неће добити подршку. Међутим, одбацити амандмане у начелу и са омаловажавањем, објективно значи побећи са попршта борбе за хуманије односе, слободу личности, радних асоцијација и нација, па и интереса српског народа у целини, а посебно социјалистичке Републике Србије као сложене федералне јединице СФРЈ.

Националистички иступи се јављају око и у централистичко-статистичким пунковима политичке моћи у различитим видовима: као покушај увођења старих националистичких теза у идеолошки програм самоуправног социјалистичког друштва, затим као политичка провокација, или као одбрана „сопственог“ национализма, а и као националистички утук на „туђи“ национализам најзад као „брига“ за судбину „своје“ нације.

Супарничка борба, без обзира којих и колико национализирама објективно води подели национализма и самим тим затвара перспективу и зауставља напоре за самоуправну трансформацију друштва. На један националистички испад реаговати на исти начин и покушавати да се тај садржај наметне као основни савременом политичком тренутку враћа наш развој у границе и окове грађанског друштва, или га задржава у оквирима бирократске логике политичког развоја.

Лењин је давно тврдио — што више демократије, то више националних слобода. Самоуправна социјалистичка демократија једини је излаз и стварна могућност да се интереси радних људи, удруженог рада и интереси нација и народности стопе у јединствен интерес и правац друштвеног прогреса.

Као и све друге нације и Срби у овом преображају могу и дужни су да нађу и демократском друштвеном акцијом остваре сопствени интерес. Он се свакако не може тражити у захтевима за територијалним и државним интегритетом српског народа, јер то не дозвољавају историјски, етно-географски политички и други услови живота српског народа у СФРЈ. Такви политички покушаји воде у савезништво са снагама друштвеног регреса, у изолацију српског народа, што је данас у свету кобно и за веће нације од српске.

Међутим, интереси српског народа у целини и посебно Социјалистичке Републике Србије могу се далеко животиње формулисати на плану друштвеног прогреса.

Истакла бих следеће елементе:

1. Борба за политички јаку, самоуправну, несврстану социјалистичку Југославију засновану на равноправности и слободи, тј. моћи непосредног утицаја радних људи на политички живот и међунационалне односе, што осигурава безбедност југословенске социјалистичке заједнице, њен свестрани друштвени прогрес и пуну националну равноправност оних делова српског народа који не живе у оквиру социјалистичке Републике Србије.

2. Демократизација политичког система и самоуправно организовање СР Србије на основи деататизације републичког, покрајинских и општинских центара, односно њихово претварање у демократске друштвено-политичке заједнице, што омогућује продубљивање интернационалистичког савеза српског народа са народностима у саставу СР Србије и обезбеђује доминацију интереса радничке класе и радних људи.

3. Ослобођењем од савезног етатизма и економско политичких притисака који су до сада чињени према Републици и њеним народима СР Србија стиче већу могућност да изрази своје интернационалистичко друштвено биће и да се у пуној мери сопствених моћи посвети решавању основних проблема свог прогреса, међу којима су: економско-социјални развој и рационална инвестициона политика; научно-технолошки прогрес и економско-производна и друштвено-политичка интеграција; интегрално и ефикасно самоуправљање, укључујући и скупштински систем; радикална промена квалификационе структуре, људских потенција удруженог рада и свестрано јачање друштвене моћи радних људи.

Стога је изузетно важно да се у текућој дискусији посвети пажња уочавању непосредних и перспективних интереса СР Србије на основама несумњивих тенденција и неминовности савременог друштвеног прогреса у нашој земљи.

Др Стеван Борћевих: О ИЗБОРУ ПРЕДСЕДНИКА РЕПУБЛИКЕ ПО АМАНДМАНУ XXXVI

Предмет мог излагања биће Амандман XXXVI који се односи на могућност избора Јосипа Броза Тита за Председника Републике и поред новопредложене институције Председништва СФРЈ.

Већ више од три деценије име Јосипа Броза Тита исписано је на застави југословенског револуционарног покрета. У остварењима и искушењима југословенских народа уткан је његов живот, мисао и допринос. Навешћу нека од тих достигнућа, нама свима добро позната:

Организационо и идејно јачање Комунистичке партије Југославије у годинама пред други светски рат и њена припрема за судбоносне дане који су наилазили.

Народноослободилачки рат од 1941. до 1945. године и његове тековине; стварање Федеративне Народне Републике Југославије.